

Předškolní děti v době covidové a lockdownové

V březnu to byl rok, co vláda nařídila z naprosté většiny zavřít veškeré mateřské školy a podobné instituce. To samé se stalo loni na podzim a letos v zimě, v rozmezí necelého jednoho kalendářního roku.

Všichni určitě chápeme nutnost takových rozhodnutí, ale těch, kterých se to týká nejvíc, se nikdy nikdo na nic neptá. Jak ale celou tuto anabázi prožívají děti samotné?

První lockdown

Před rokem k pandemii každý přistupoval velmi zodpovědně, všichni jsme se báli, visel tu nad námi strašák takřka apokalypsy, a zároveň jsme všichni věřili, že do léta se to vyřeší a brzy na všechno zapomeneme. Těsně před prvním lockdownem se mé děti vrátily z jarních prázdnin a tohle téma jsme samozřejmě v ranním kruhu rozebírali. „Je koronavirus, je to zlá nemoc,“ říká jeden kluk, „a asi budeme mít zavřenou školku.“ Kdyby tak věděl, jak moc velkou pravdu bude mít... Loňské jaro jsme nějak zvládli, a když se pak v květnu zase všechno otevíralo, říkalo nám pár rodičů: „Jemu/jí strašně chybí kamarádi.“ V tom se všichni shodli. Ne učitelé, ne školka jako taková, ne příběhy, které čteme, nic takového. Kamarádi. V tu chvíli jsme samozřejmě netušili, co bude na podzim, protože naši celo-

republikoví šéfové nás přesvědčovali, že žádná druhá vlna nebude. Věřili jsme jim, že ano?

Druhý lockdown

Co přijít nemělo, přišlo. Většina z nás byla mnohem lépe připravena, ale zároveň opadla většina strachu a obezřetnosti. Na jaře jsme totiž viděli, že se dohromady vlastně nic nestalo. Děti tedy opět dostaly stopku, ovšem ne ty školkové! Protože v mateřských školách se přece covid nešíří, učitelky jsou nenakazitelné a děti nejsou přenašeči. Děti tedy sice do školky chodily, ale kvalita předškolního vzdělávání logicky klesla. Eliminace takových zážitků jako výlety, exkurze, plavání a další nás samozřejmě obírá o možnosti, co s dětmi dělat a jak zpestřit naši vzdělávací nabídku. „Když přijdeme do školky, jdeme si umýt ruce a pak vydezinfikovat.“ To jsou slova jednoho předškoláka z loňského podzimu, kde je vidět, na co se vlastně smrškla školka a jak ji děti vidí. S kamarády tedy tentokrát děti zůstaly, ale z hlediska kvality šlo jejich prožívání tak jako tak dolů.

Třetí lockdown

Přišla zima 2021 a země je v takové situaci, že se budou zavírat i školky, to už opravdu stojíme před branami pekelnými. Děti jsou opět doma, počet školek, kde se prokázal covid, se dá počítat na tisíce, a předškoláci jsou na distanční výuce, ať už to v kontextu mateřských škol zní jakkoli zvláštně. Tato výuka je schopná v nějaké míře zajistit naplňování cílů kognitivních, v menší míře cílů senzomotorických, a v úplně minimální míře cílů afektivních. Ve chvíli, kdy tohle píšu, pořád netušíme, jestli a kdy se školství začne vracet do normálu. Jasná je jediná věc, že školky, speciální školy a první stupně jsou na řadě nejdříve. Alespoň že tak, protože když si vezmeme, že takové čtyřleté dítě se s pandemií potýká už čtvrtinu svého života, a třetinu rekneme vědomého života (kojenecký věk úplně nepočítám mezi dobu chápání světa), běhá z toho mráz po zádech.

Jak to děti vnímají?

Každý malý človíček má tu neuvěřitelně krásnou vlastnost, že si hraje za každých okolností.

I během válek, hladomorů a vůbec všech hrůz, co se kdy lidstvu dělo, si děti hrály a nezastavilo je nic. Tak je tomu samozřejmě i dnes, ale umělá separace lidí (a opakuji, pořád si myslím, že nezbytná) je něco nového, co tu ještě nikdy nebylo. Nikdy dřív, ani během okupace nacisty, neměli lidé v takovém rozsahu zakázáno se spolu stýkat. Ročnímu dítěti je to v podstatě jedno, to si hraje především samo, případně s jedním blízkým dospělým, ale dítě předškolního věku? To staví svůj vývoj především na interakci s jinými dětmi, osobnostně roste skrze socializaci. A tu jsme jim teď zatrhli.

Jaké bude mít tohle všechno dopady, samozřejmě nikdo netuší. Projevit se to může už za pár let, nebo také za několik dekád, nicméně já nevěřím, že by to na budoucnost vliv nemělo. Zároveň je pro děti předškolního věku typický tzv. prezentismus. Žijí přítomností, minulost mají spojenou se zážitky a budoucnost je nezajímá, protože se ještě nestala. My dospělí už samozřejmě dokážeme vidět dopředu, ale i na nás ta zdánlivá nekonečnost pandemie doléhá. Což teprve takové děti, které si vývojově zatím nedokážou pomoci a berou celou tuto situaci jako definitivu? Že už to nikdy nebude jiné, že už se to nikdy nezmění? Strašlivá představa.

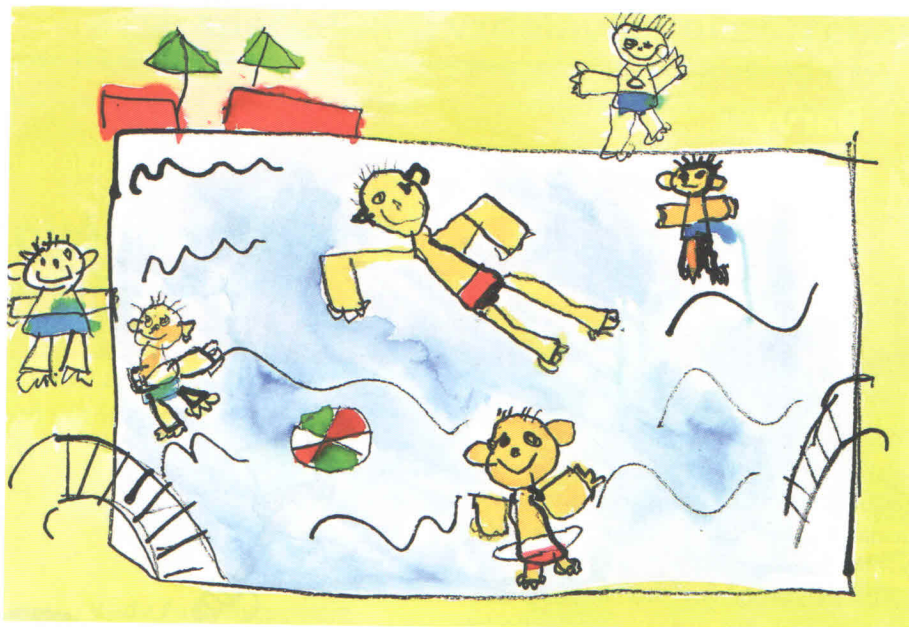
Domácí situace

Další ranou jsou samozřejmě zásahy do domácností, jak finanční, tak vztahové, což jsou všechno pro děti sice daleké problémy, ale s jejich následky se chtě nechtě potýkat musejí. Pandemická krize u mnohých prohloubila partnerské problémy a ztráty příjmů rodinám také na dobré náladě nepřidaly. A děti se s tím vším musejí nějak vyrovnat, což často rozhodně není lehká věc. I v tomto je prostředí mateřské školy perfektní, protože alespoň na chvíli vytrhává děti z domácího prostředí, což teď není možné.

Na druhou stranu ze svého okolí vím, že se všichni, se kterými jsem se na toto téma bavil, enormně snaží, aby to fungovalo. Možná za cenu sebe samých, ale my to přece vydržíme, ano ne? Vždyť to neděláme pro sebe!

Co jsme nemohli distanční výukou nahradit?

Jak už jsem psal, naše možnosti byly velmi omezené. Pobyt ve školce je tak mnohovrstevnatý, že každý den pro každé dítě skýtá tolik možností k učení a poznávání, že něco podobného nejsme schopni naplnit během měsíčního distančního vzdělávání. Nikdo z nás si nic takového nepřál, takže jsme museli hrát s kartami, které byly rozdané. Největší ztrátu pro děti ale vidím právě v oblasti socializace

Obrázek z MŠ Újezd u Rosic, Zastávka u Brna

a kontaktu s dalšími dětmi. Tím strádá vývoj celkově, ale například také řeč, což jsou právě ty dalekosáhlé následky, které teď neumíme domyslet a na které se v politické garnituře buď vůbec nemyslí, nebo se záměrně opomíjejí, případně se to bere jako nutné zlo. Ať tak, nebo onak, dobré to není.

Co nahradit můžeme?

Nějaký kontakt přes obrazovku je samozřejmě možný, děti s ovládáním techniky mívají leckdy méně problémů než my dospělí, a vidím to jako jednu z mála možností, jak se spolu všichni můžou „vidět“, i když si samozřejmě uvědomují veškeré neduhy a limity tohoto nápadu. Zároveň je možné vymyslet různé individuální úkoly pro jednotlivé děti, protože moc dobře víme, jak na tom v jaké oblasti kdo je a jak můžeme komu pomoci. Neříkám vypracovávat každému dítěti individuální plán, ale spíše úkoly (které by měly být dobrovolné, koneckonců jsou to děti svých rodičů, a ne naše, takže plnou odpovědnost za vzdělávání nesou právě rodiče) dávat více individualizovanou formou. Víím o jedné školce, přičemž reálně jich budou po celé zemi určitě minimálně stovky, kde to takhle funguje, učitelky s rodiči a dětmi komunikují pomocí e-mailů, sociálních sítí, videí, a vůbec využívají kompletní škálu možností, kterou nám moderní svět skýtá, a ač si uvědomují, že to je pořád daleko od ideálu, tak je to to nejlepší, co je momentálně v našich možnostech.

Jak to vidí rodiče?

Jak už jsem psal výše, nejčastějším steskem rodičů bylo, že se děti nevidí s kamarády. Nevěřím, že v současné době někdo úplně odstři-

hává svoji ratolest od kontaktů se spolužáky, jako tomu třeba bylo loni na jaře, ale pořád jsou to zlomky interakcí oproti běžnému stavu. Loni v květnu a červnu procházela moje školka rekonstrukcí a my jsme tou dobou sídlili „na vejminku“, kam se vešel jenom omezený počet dětí. Někdo opravdu potřeboval kvůli práci naši službu a někdo přišel a řekl: „My bychom to zas ani tak nutně nepotřebovali, ale on jak je Pavlík předškolák, tak si neumím představit, že je od března doma, pak prázdniny a už by ty svoje kamarády pořádně neviděl.“ Takových příběhů jsem v drobných obměnách slyšel několik a logicky jich celkově musí být nepočítaně. Rodiče jsou tedy s touto situací většinou smíření, což ovšem neznamená, že by nehledali cesty, jak z toho aspoň trochu ven a jak svým dětem dopřát malý kousek normálního světa.

Naděje na závěr

Momentální situace asi neprospívá nikomu vyjma firem specializujících se na dovozkovou službu a podobně, a nejméně ze všeho prospívá dětem. My všichni se samozřejmě upínáme k masivní proočkovanosti a budeme doufat, že se z toho všichni oklepeme a co nejdřív zapomeneme. Jedna pozitivní vize nakonec – rozhodně se nemáme nejhorší, co se kdy lidstvo mělo, i když nám to třeba tak připadá (tady ten prezentismus převážil i nad námi), a děti mají jednu úžasnou vlastnost. Jsou neuvěřitelně odolné a přizpůsobivé, takže já věřím, že z toho celého vyjdeme (a hlavně ony vyjdou) jako vítězové. ■

Mgr. Ondřej Koželuh